

Innst. 504 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:109 S (2012–2013)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Gjermund Hagesæter, Åge Starheim og Morten Ørsal Johansen om tiltak for å bedre infrastrukturen innen drikkevannsforsyning og avløp

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en samlet plan for fornyelse og oppgradering av vannforsynings- og avløpsnettet, hvor de beskrevne og følgende virkemidler vurderes inntatt:

1. Etablere økonomiske incitament for kommunene, herunder rentefrie lån til rehabilitering av VA-anlegg.
2. Fastsette anbefalte retningslinjer for en minstandard på funksjonsdyktighet og teknisk tilstand på vannforsynings- og avløpsnettet, herunder tilpasning til EUs vanddirektiv.
3. Bidra til å styrke kompetanse og rekruttering til infrastruktursektoren for vann og avløp.
4. Iverksette utredninger med sikte på utvikling og forskning for en bedre VA-infrastruktur.
5. Gjennomgå og eventuelt revidere dagens forskrifter for gebyrberegning. Det forutsettes at gebyrer fortsatt skal fastsettes etter selvkostprinsippet.
6. Supplere forskriftene med regler for budsjettering, regnskap, revisjon og kontroll.

7. Sikre at private aktører gis anledning til å bygge VAR-anlegg og drive disse, samt å tilby tjenester innen VAR-sektoren.»

I dokumentet pekes det på at teknisk infrastruktur er en avgjørende forutsetning for et moderne, industrialisert samfunn.

Vann- og avløpsinfrastrukturen i Norge er hovedsakelig blitt bygget ut i løpet av en periode på 100 år, og er i dag et meget omfattende nettverk. Gjenanskaffelsesverdien for de kommunale og private ledningsnettene er i sum beregnet til omkring 940 mrd. kroner ifølge en ny rapport om investeringsbehov i vann- og avløpssektoren (Norsk Vann rapport B17/2013).

Økende alder på ledningsnettene fører til tæring, begroing og mekaniske belastninger, som gir forvitring og økte driftsproblemer. Forslagsstillerne mener at dagens fornyelse og rehabilitering er preget av tilfeldigheter og vekslende skjønn.

Den manglende fornyelsen medfører en forringelse av drikkevannets kvalitet, en økt utlekking fra vannforsyningsnettet, samt innlekking av vann fra grunnen inn i avløpsnettet.

Det pekes i dokumentet på at det mest alvorlige er der avløp og kloakk lekker inn i drikkevannssystemet, og at dette igjen kan medføre alvorlig sykdom.

Hva lekkasjene i VA-nettet totalt koster samfunnet hvert år er vanskelig å beregne, men forslagsstillerne viser til at det dreier seg om betydelige beløp.

Hvilke konsekvenser gamle og dårlige vann- og avløpsrør har for den nasjonale beredskapen, er også en problemstilling forslagsstillerne mener det ser ut til å være liten oppmerksomhet rundt. Forslagsstillerne mener at opprettelsen av en beredskapsgruppe i Norge bør vurderes på nytt.

En del kommuner, særlig de større, har startet opp prosjekter med fornyelse og rehabilitering av

vann- og avløpsinfrastrukturen. Forslagsstillerne peker på at mange kommuner ligger på betydelig etterskudd i dette arbeidet.

Forslagsstillerne mener at regjeringen må ta initiativ til å skaffe en akseptabel oversikt over den faktiske tilstanden til Norges vannforsynings- og avløpsledningsnett.

Forslagsstillerne mener at regjeringen må ta initiativ til at det fastlegges hvor mye som må investeres og ryddes opp i før Norge nærmer seg de krav til vannkvalitet som følger av EØS-avtalen gjennom EUs rammedirektiv for vann (2000/60/EF).

Forslagsstillerne mener at regjeringen bør utarbeide planer hvor utvikling av ulike scenarier for fremtidige tilstander for VA-nettet skisseres. Deretter må regjeringen fastsette nasjonale rådgivende retningslinjer for den standard man vil ha i Norge for infrastrukturen for vannforsyning og avløp. Som en følge av dette vil man kunne beregne den nødvendige fornyelsestakten i den enkelte kommune, og foreta en langtidsplanlegging både teknisk og økonomisk.

Det vises for øvrig til dokumentet for nærmere beskrivelse av forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen sendte 30. april 2013 brev til Miljøverndepartementet ved statsråd Bård Vegard Solhjell og ba om departementets vurdering av forslaget. Brev fra statsråden av 14. mai 2013 følger vedlagt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Lise Christoffersen, Hilde Magnusson, Ingalill Olsen og Eirik Sivertsen, fra Fremskrittspartiet, Gjermund Hagesæter, Morten Ørsal Johansen og Åge Starheim, fra Høyre, Øyvind Halleraker og Michael Tetzschner, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Aksel Hagen, fra Senterpartiet, Heidi Greni, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, er i likhet med forlagsstillerne opp-tatt av god infrastruktur innen drikkevannsforsyning og avløp. Det er avgjørende at infrastruktur som ledningsnettene vedlikeholdes og fornyes i en takt som sørger for god kvalitet på drikkevannet og tilstrekkelig kapasitet i avløpsnettet.

Komiteen er enig i at det er et stort vedlikeholdsetterslep på ledningsnettet i mange norske kommuner.

Komiteen viser til at økte nedbørmengder i forbindelse med klimaendringer vil gjøre presset på avløpsnettet større. Komiteen viser til at en rekke

lover og forskrifter regulerer vann- og avløpstjenestene i Norge.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil påpeke at det ikke hersker noen tvil om at vann- og avløpstjenester i Norge er regulert gjennom lover og forskrifter, noe som også fremgår av representantforslaget. Disse medlemmer har merket seg at så vel statsråden (i sitt brev til komiteen av 14. mai 2013) og komiteens flertall mener at klimaendringer og økte nedbørmengder fører til økt press på avløpsnettet. I lys av disse opplysninger finner disse medlemmer det oppsiktsvekkende at bedring av drikkevannsforsyning og forbedring av avløpsnettet ikke har vært prioritert høyere i de siste åtte år.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, peker på at statsråden i sitt svarbrev viser til Meld. St. 33 (2012–2013) Klimatilpasning i Norge der det blant annet foreslås å opprette et offentlig utredningsutvalg som skal vurdere dagens gjeldende regelverk og komme med eventuelle forslag til forbedring av rammebetingelsene for kommunenes håndtering av økende mengder overvann ved et klima i endring.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at det er blitt foreslått å opprette et offentlig utredningsutvalg som skal vurdere gjeldende regelverk og eventuelt komme med forslag. Disse medlemmer mener at dette tiltaket kan oppfattes som å bære preg av ansvarsfraskrivelse og manglende handlekraft. Disse medlemmer klarer ikke å se at det ikke skulle være mulig iverksette noen av de tiltak som er foreslått i representantforslaget innenfor rammen av gjeldende regelverk.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil peke på at vann- og avløpstjenesten er et kommunalt ansvar som finansieres over vann- og avløpsgebyret. Flertallet viser til statsrådets svarbrev der det påpekes at regjeringen har gjort flere tiltak den siste tiden for å bidra til at kommunene kan sikre denne viktige infrastrukturen på en god måte, slik at samfunnshensyn ivaretas. Vi får bedre vann- og avløpstjenester med godt samarbeid mellom lokale og sentrale myndigheter.

Flertallet vil også vise til at Kommunal- og regionaldepartementet nylig har hatt på høring et forslag om å endre retningslinjene for kommunal selvkost. Dette innebærer også mulige endringer i vann- og avløpsgebyret.

Flertallet viser til at Norge som part til den internasjonale Protokoll om vann og helse har forplik-

tet seg til å fastsette mål for å sikre god kvalitet på drikkevann. Forslag til slike nasjonale mål for vann og helse på drikkevanns- og sanitærområdet har nylig vært på høring fra Mattilsynet på vegne av Helse- og omsorgsdepartementet. Forslagene til mål tar utgangspunkt i de utfordringene som er nevnt tidligere, og et hovedsiktemål er at målene skal bidra til faktisk å oppnå den standarden som allerede er fastsatt i regelverk som drikkevannsforskriften og vannforskriften.

Flertallet er uenig med forslagsstillerne som ønsker å gi flere private aktører mulighet til å bygge og drifte norske VAR-anlegg. Flertallet viser til behandlingen av Prop. 136 L (2010–2011) jf. Innst. 133 L (2011–2012), der flertallet støttet regjeringens forslag om lovfesting av kommunalt eierskap til vann- og avløpsanlegg.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til representantforslaget og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en samlet plan for fornyelse og oppgradering av vannforsynings- og avløpsnett, hvor de beskrevne og følgende virkemidler vurderes inntatt:

1. Etablere økonomiske incitament for kommunene, herunder rentefrie lån til rehabilitering av VA-anlegg.
2. Fastsette anbefalte retningslinjer for en minstandard på funksjonsdyktighet og teknisk tilstand på vannforsynings- og avløpsnett, herunder tilpasning til EUs vanndirektiv.
3. Bidra til å styrke kompetanse og rekruttering til infrastruktursektoren for vann og avløp.
4. Iverksette utredninger med sikte på utvikling og forskning for en bedre VA-infrastruktur.
5. Gjennomgå og eventuelt revidere dagens forskrifter for gebyrberegning. Det forutsettes at gebyrer fortsatt skal fastsettes etter selvkostprinsippet.
6. Supplere forskriftene med regler for budsjettering, regnskap, revisjon og kontroll.
7. Sikre at private aktører gis anledning til å bygge VAR-anlegg og drive disse, samt å tilby tjenester innen VAR-sektoren.»

Komiteens medlemmer fra Høyre har forståelse for intensjonen i forslagene, men er bekymret for at noen av forslagene vil bidra til økt detaljstyring og byråkratisering av kommunal sektor. Disse medlemmer viser til Høyres merknader i forbindelse med behandling av Prop. 136 L (2010–

2011) Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg. Disse medlemmer viser til at VA-sektoren skiller seg fra de andre kritiske infrastruktursektorene i det henseende at myndighetsansvaret og lovreguleringen er fordelt på en rekke departementer, blant andre Miljøverndepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Olje- og energidepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Ingen av departementene har et helhetlig eller koordinerende sektoransvar, og som følge av myndighetsorganiseringen er bransjen underlagt et ganske fragmentert lov- og forskriftsverk. Derfor mener disse medlemmer det i saken bør etterlyses en helhetlig sektorlov, i tråd med de faglige foringene i NOU 2006:6.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en samlet plan for fornyelse og oppgradering av vannforsynings- og avløpsnett, hvor de beskrevne og følgende virkemidler vurderes inntatt:

1. Etablere økonomiske incitament for kommunene, herunder rentefrie lån til rehabilitering av VA-anlegg.
2. Fastsette anbefalte retningslinjer for en minstandard på funksjonsdyktighet og teknisk tilstand på vannforsynings- og avløpsnett, herunder tilpasning til EUs vanndirektiv.
3. Bidra til å styrke kompetanse og rekruttering til infrastruktursektoren for vann og avløp.
4. Iverksette utredninger med sikte på utvikling og forskning for en bedre VA-infrastruktur.
5. Gjennomgå og eventuelt revidere dagens forskrifter for gebyrberegning. Det forutsettes at gebyrer fortsatt skal fastsettes etter selvkostprinsippet.
6. Supplere forskriftene med regler for budsjettering, regnskap, revisjon og kontroll.
7. Sikre at private aktører gis anledning til å bygge VAR-anlegg og drive disse, samt å tilby tjenester innen VAR-sektoren.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:109 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Gjermund Hagesæter, Åge Starheim og Morten Ørsal Johansen om tiltak for å bedre infrastrukturen innen drikkevannsforsyning og avløp – vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 13. juni 2013

Aksel Hagen
leder

Hilde Magnusson
ordfører

Velegg

Brev fra Miljøverndepartementet v/statsråden til kommunal- og forvaltningskomiteen, datert 14. mai 2013

Representantforslag 109 S (2012-2013)

Jeg viser til brev datert 30. april hvor Kommunal- og forvaltningskomiteen oversender Representantforslag 109 S (2012-2013) fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Gjermund Hagesæter, Åge Starheim og Morten Ørsal Johansen om tiltak for å bedre infrastrukturen innen drikkevannsforsyning og avløp.

Jeg er kjent med de utfordringene representantene peker på. Det er et stort vedlikeholdsetterslep på ledningsnettene i mange norske kommuner, og økte nedbørmengder i forbindelse med klimaendringer vil bare gjøre presset på avløpsnettene større. Dette er en problematikk som regjeringen har stort fokus på.

En rekke lover og forskrifter regulerer vann- og avløpstjenestene i Norge, og flere av dem er basert på EU-regelverk. Forurensningsloven er sentral for regulering av slike tjenester, og de mer detaljerte kravene til tjenestene er fastsatt i forurensningsforskriften. Kravene her er en gjennomføring av EUs avløpsdirektiv. Drikkevannsforskriften stiller krav om kvalitet på drikkevann i Norge. Annet norsk regelverk stiller også krav til vann- og avløpssektoren, herunder plan- og bygningsloven og vannressursloven med forskrifter. Vannforskriften gjennomfører – EUs vanddirektiv i norsk rett.

7. mai la også regjeringen fram sin Stortingsmelding om klimatilpasning. I denne meldingen foreslår vi blant annet at det opprettes et offentlig utredningsutvalg (lovutvalg) som skal vurdere dagens gjeldende regelverk og komme med eventuelle forslag til forbedring av rammebetingelsene for kommunenes håndtering av økende mengder overvann ved et klima i endring.

Det er fastslått i forurensningsforskriften at vann- og avløpstjenester er et kommunalt ansvar som finansieres over vann- og avløpsgebyret. Samtidig er dette noe jeg og resten av regjeringen er opptatt av, og vi har gjort flere tiltak den siste tiden for å bidra til at kommunene kan sikre denne viktige infrastrukturen på en god måte, slik at samfunnshensyn ivaretas. Miljømyndighetene har kartlagt årsakene til at det mange steder er et vedlikeholdsetterslep, og funnet ut at mangelfull oppfølging av planer og vedlikehold i kommuner, ofte knyttet til manglende kapasitet og kunnskap, var en gjennomgående utfordring. Forrige uke lanserte jeg nettsiden miljokommune.no, som er en portal som skal hjelpe kommunene blant

annet med denne typen utfordringer. Nettsiden er et nytt og viktig verktøy for kommunene i deres behandling og avgjørelser blant annet på avløpsområdet.

Som part til den internasjonale Protokollen om vann og helse har Norge forpliktet seg til å fastsette mål for å sikre god kvalitet på drikkevann. Forslag til slike nasjonale mål for vann og helse på drikkevanns- og sanitærområdet har nylig vært på høring fra Mattilsynet på vegne av Helse- og omsorgsdepartementet. Forslagene til mål tar utgangspunkt i de utfordringene som er nevnt tidligere, og et hovedsiktemål er at målene skal bidra til faktisk å oppnå den standarden som allerede er fastsatt i regelverk som drikkevannsforskriften og vannforskriften. Det er viktig å gjøre de ansvarlige oppmerksom på sine plikter, særlig for å oppnå en hurtigere oppgraderingstakt for vann- og avløpsledningsnettene. Det er blant annet foreslått mål for kvalitet og leveringssikkerhet av drikkevann til forbruker, forsvarlig rensing og håndtering av avløpsvann, økt vedlikehold/utskifting av ledningsnett for drikkevann og avløp og reduksjon av antall tilfeller/utbrudd av vannbårne sykdommer.

Det er også på sin plass å nevne at Kommunal- og regionaldepartementet nylig har hatt på høring et forslag om å endre retningslinjene for kommunal selvkost. Dette innebærer også mulige endringer i vann- og avløpsgebyret.

Et av forslagene representantene kommer med dreier seg om å sikre private aktører mulighet til å bygge og drifte vann-, avløps- og renovasjonsanlegg. Det finnes i dag enkelte mindre privateide vannforsyningsanlegg til for eksempel hytteområder og områder med fritidsboliger. Jeg mener at i større skala er dette ikke en god måte å håndtere sentrale samfunnstjenester på. Offentlig eierskap gir større sikkerhet med tanke på både kort- og langsiktig kapasitet og investeringskraft enn privat eierskap. Det er også forventet at det ville vært et behov for betydelig og dermed ressurskrevende kontroll dersom private aktører skulle stå for dette. En ny lov om vass- og avløpsanlegg som fastslår at alle nye vann- og avløpsanlegg skal være eid av kommuner trådte derfor i kraft 1. juli 2012 (Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg). Dette sikrer kvalitet, sikkerhet og langsiktighet i vann- og avløpssektoren. Vann- og avløpstjenestene er naturlige monopolvirksomheter, og som sentral infrastruktur bør eierskapet da være offentlig.

Det er ingen tvil om at det er store utfordringer for vann- og avløpssektoren i tiden framover, men jeg mener at systemet slik det er innrettet i dag er et godt utgangspunkt for å finne gode løsninger. Regjeringen har satt fokus på de problemstillingene sektoren står overfor, og gjør mye for å tilrettelegge og tilpasse regelverket slik at vi på best mulig måte kan

løse utfordringene. Et viktig tiltak her er lovutvalget som nå skal opprettes. Dette vil se på flere av problemstillingene som tas opp i representantforslaget. Slik jeg ser det er det derfor per i dag ikke behov for de endringene representantene foreslår.

